

Изучаваме обществените нагласи, информираме ПОЛИТИЦИТЕ

Избрани изводи от първите седем вълни на ESS

“

Европейското социално изследване е невероятен проект с изключителна стойност. Огромният масив научни данни за обществените нагласи и поведение, които позволяват съпоставки между отделните европейски държави, както и във времето, превръщат изследването в особено полезен инструмент за ефективно разработване на политики, включително за намаляване на социалните неравенства в здравната сфера.

”

Витянис Андрюкайтис

Европейски комисар за здравеопазване и безопасност на храните (DG SANTE), м. март 2017 г.

СЪДЪРЖАНИЕ ЕФЕКТЪТ ОТ ESS

Ефектът от ESS	3	Европейското социално изследване (European Social Survey – ESS) осигурява висококачествени данни от социални изследвания, които могат да се ползват от научните, академичните и управленските среди – анализът на нашите данни подпомага разработването на публични политики, които водят до по-добро общество.	защитата на потребителите (BMASK) на Австрия.
Измерване на нагласите от 2002 г.	4		- Принос към изготвянето на Стратегията за децата и семействата 2012- 2020 г. от Министерство на социалните въпроси в Естония.
Държави - участници	5		- Включване в няколко доклада, изготвени от France Stratégie – публичен мозъчен тръст (Think Tank) към кабинета на Министър-председателя на Франция.
Историята на ESS	6		- Принос към регионалното разпространение на Индекса на активен живот на възрастните хора (AAI) в Германия – инструмент, първоначално разработен от Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации (ИКЕ на ООН) и Европейската комисия.
Европа: Консолидиране или раздалечаване?	7		- Данни от ESS са използвани от Háttér Society в Унгария: техният анализ е довел до включването на специфична група от хора в неравностойно положение в Програмата за равни възможности в Будапеща 2017-19 г.
Образователни постижения са жизнено важни за благополучието на младите	8	Независим доклад, публикуван през м. септември 2017 г. от Technopolis Group (Великобритания) установи, че Европейското социално изследване (ESS) постига висок научен, академичен и извън-академичен ефект в цяла Европа.	- Литовският план за действие за гражданско образование 2016-2020 прилага ESS индикатори.
Прекалявате с телевизията? Движете се повече	9		- NordMod 2030 ползва данни от ESS за доверието и удовлетвореността от обществените услуги в Скандинавските страни.
Ценностите във време на строги икономии: транс-национален и междупоколенчески анализ	10	Докладът разкри, че данните ни продължават да бъдат високо ценени като надежден информационен източник за учени от различни социални науки. ESS се ползва широко и като обучителен ресурс в редица водещи академични институции.	- Центърът за правни изследвания в Португалия, включва данни от ESS за оценяване на съдебната власт при обучението на бъдещите публични прокурори.
Измерване употребата на алкохол в различните държави	12		- ESS данни за благополучието са ползвани в доклади, изготвени от Института за макроикономически анализ и развитие в Словения.
Нагласи към имиграцията	14		- ESS е ползвано за проучване на миграцията от Шведската делегация за изследвания на миграцията (Delmi).
Тръмп, Брекзит и възходът на популизма: икономически несгоди и културна реакция	16	Специални проучвания на ESS установиха, че в периода 2004-17 г., са издадени 3 904 научни публикации и презентации на английски език – основно върху дескриптивен анализ на наши данни – като само през 2017 г., техният брой надхвърля 500.	- Данни от ESS са използвани при стратегическото реорганизиране на шведските полицейски служби, както и за укрепване дейността на полицията на местно ниво.
Ценности на фермерите спрямо тези на цялото население	18		- Данни от ESS допринасят за разработване на мерки за подобряване благосъстоянието във Великобритания – в момента измерването по съответните показатели се извършва от Службата за национална статистика (ONS).
Какво мислят по-възрастните европейски поколения за ЛГБТ общността?	19	ESS откри и друг значителен академичен ефект, свързан с принос към дизайна на други изследвания: Европейското проучване на качеството на живот (EQLS), проведено от Eurofound, Европейското изследване на ценностите (EVS), Изследването на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа (SHARE), Международната програма за социални изследвания (ISSP).	
ESS предвиди ли, че британското общество ще гласува за напускане на ЕС?	22		
Последици за благополучието от безработицата и несигурността на работните места	24	Данните от ESS оказват влияние и върху публични политики, върху оформянето на законодателни промени, ползват се широко от публични, частни и благотворителни организации.	
Ресурси на ESS: данни, обучение, публикации	25	Ето няколко примера, описани по-долу, където ползването на наши данни е имало подобен извън-академичен ефект:	
Онлайн бъдеще за изследванията?	26		

- Подпомагане вземането на решения от Министерството на труда, социалните въпроси и

ИЗМЕРВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ ОТ 2002 Г.

Чрез изследване на общественото мнение по широка гама от теми, ESS осигурява широкообхватни и съпоставими данни за обществените нагласи, които могат да бъдат ползвани от учени и създатели на политики

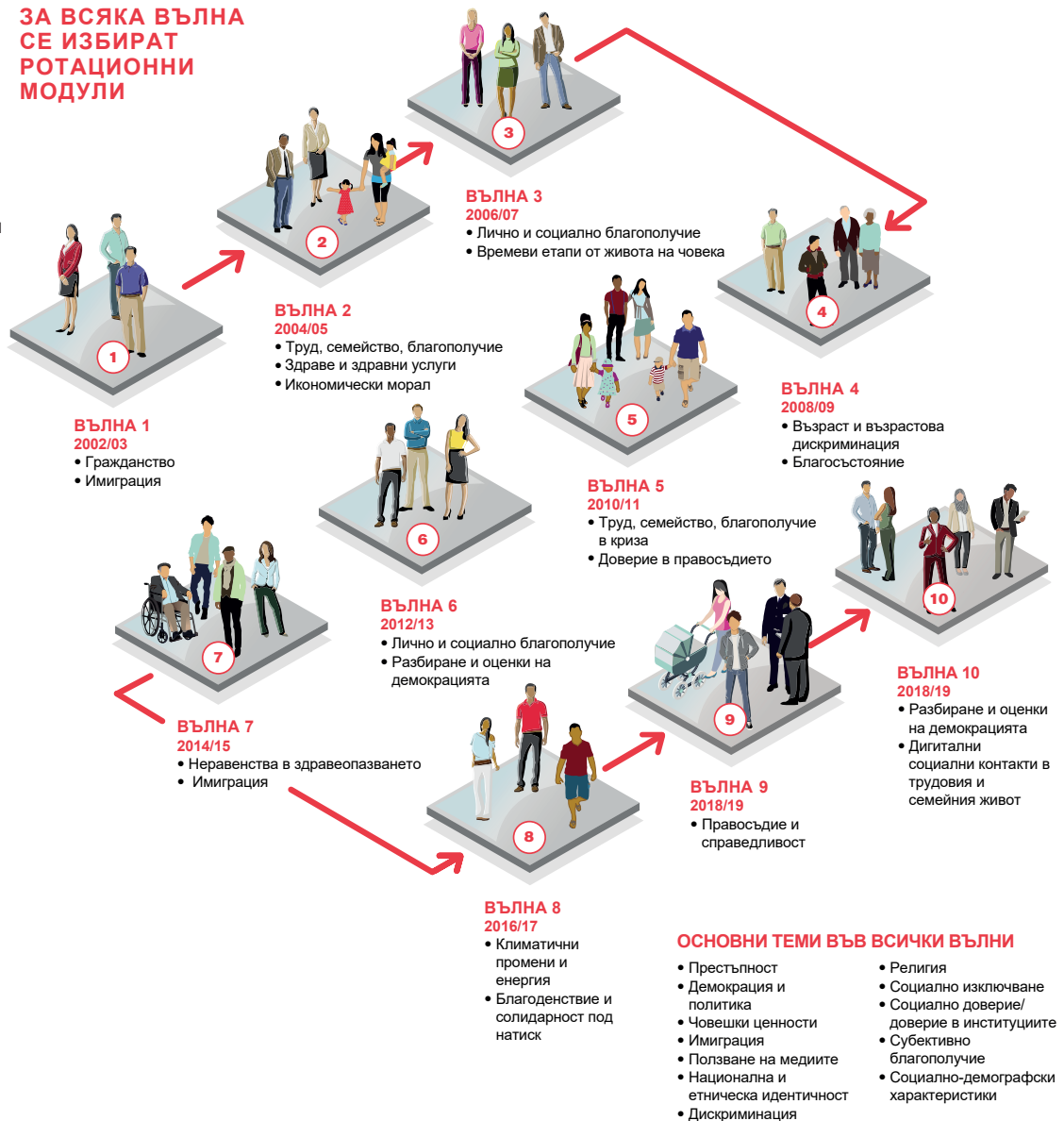
На всеки две години ESS провежда едновременно пряко индивидуално интервю с приблизително 40 000 души в цяла Европа.

Въпросникът се състои от основен раздел – известен и като 'основен модул' – и поне два 'ротационни модула', ориентирани към специфични проблемни теми.

След широко допитване до външни учени, ESS избира две теми, които биват добавени към основния въпросник. В отговор на публична покана за подаване на проектни предложения, мулти-национални екипи от учени кандидатстват за разработване на около 30 въпроса по всяка една от подбраните теми.

След това одобрените кандидати работят съвместно с Основния научен екип (SCT) на ESS за разработване и оформяне на част от въпросите. Тези 'ротационни модули' могат да се повтарят от предишни вълни, или да покриват тема, която е изцяло нова за ESS. ➔

ЗА ВСЯКА ВЪЛНА СЕ ИЗБИРАТ РОТАЦИОННИ МОДУЛИ

ДЪРЖАВИ - УЧАСТНИЦИ

ESS има за цел да събира социални данни от възможно най-много европейски държави - колкото по-широко е географското покритие, толкова по-богати са данни

36 държави са взели участие в поне една вълна на ESS от провеждането на първата през 2002/03 г. До осмата ESS вълна включително 2016/7, 15 страни са участвали във всяка една от тях. В момента ESS е с най-голям брой участници в Европейската научноизследователска инфраструктура (ERIC).

ESS винаги покрива плътно западна и северна Европа и полага усилия да осигури представителство на целия континент. Със своите над 30 страни, участващи във Вълна 9 (2018/19), ESS вече обхваща повече държави от когато и да било досега.

8 ВЪЛНИ

1. Белгия
2. Финландия
3. Франция
4. Германия
5. Унгария
6. Ирландия
7. Нидерландия
8. Норвегия
9. Полша
10. Португалия
11. Словения
12. Испания
13. Швеция
14. Швейцария
15. Великобритания

7 ВЪЛНИ

16. Австрия
17. Република Чехия
18. Дания
19. Естония

6 ВЪЛНИ

20. Израел

5 ВЪЛНИ

21. Литва
22. Русия
23. Словакия
24. Украйна

4 ВЪЛНИ

25. България
26. Кипър
27. Гърция
28. Италия

3 ВЪЛНИ

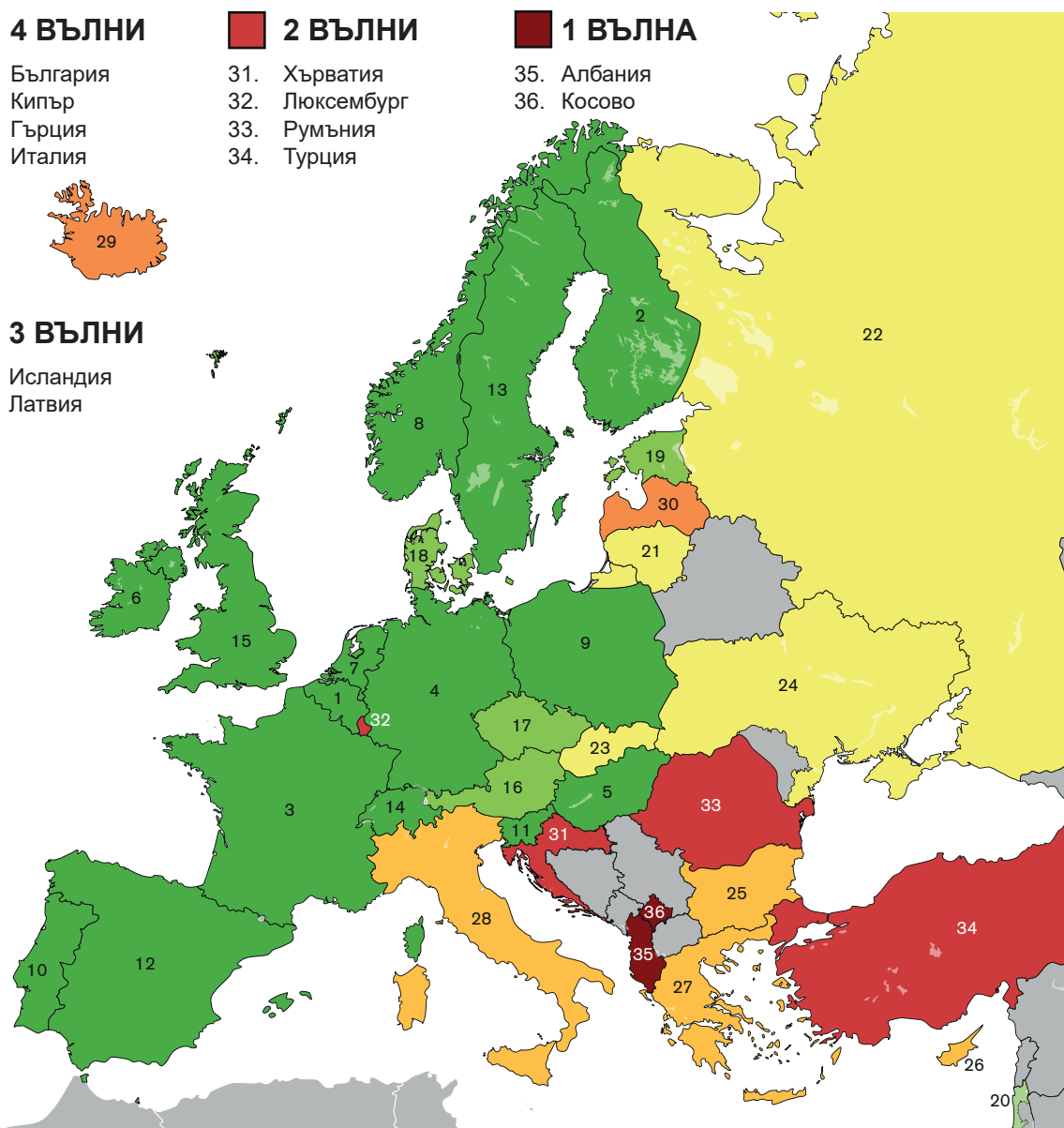
29. Исландия
30. Латвия

2 ВЪЛНИ

31. Хърватия
32. Люксембург
33. Румъния
34. Турция

1 ВЪЛНА

35. Албания
36. Косово

ИСТОРИЯТА НА ESS

ESS има значителни постижения през първите 17 години от своето функциониране

2001

Изследването стартира през 2001 г., като първата вълна е проведена през 2002/03 г., чрез интервюиране на респонденти в 22 държави

2006, 2008, 2010

Включване в пътната карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (ESFRI)

2016

Европейската научноизследователска инфраструктура ESS ERIC получава статут ESFRI Landmark

2018

Над 130 000 души са регистрирани за безплатно ползване или сваляне на данни от ESS

1995

Разработването на идеята за ESS е ръководено от Професор Сър Роджър Джоуел (Великобритания) и Професор Макс Каасе (Германия) в рамките на Европейската научна фондация (ESF)

2005

ESS става първия проект в областта на социалните науки, който печели годишната награда „Декарт“ за отлични постижения в научно-изследователското сътрудничество, давана от Европейската комисия

2013

Получава от Европейската комисия статут на Европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC)

2017

Проучване, извършено чрез Google Scholar установява, че 3 904 научни публикации на английски език се базират на данни от ESS

ЕВРОПА: КОНСОЛИДИРАНЕ ИЛИ РАЗДАЛЕЧАВАНЕ

Европа се сблъска с редица сериозни предизвикателства от първото провеждане на ESS през 2002/03 г. През по-голямата част от този период изглеждаше, че континентът се консолидира, но дали сега е изправен пред опасността да се разпадне?

Когато ESS бе проведено за пръв път през 2002/03 г., само 15 държави членуваха в Европейския съюз. Още 10 се присъединиха през 2004 г, други две – през 2007 г. и още една през 2013 г. По различно време между Вълна 1 (2002/03) и Вълна 7 (2014/15) от ESS, 27 от тези 28 държави-членки на ЕС участваха в изследването заедно с още няколко страни, които не са част от ЕС.

В настоящата публикация са включени избрани изводи върху данни от ESS, събрани в рамките на първите седем вълни. Анализите предоставят ценна информация - за Европа като цяло; за групи страни; за отделни държави; за региони в рамките на самите държави.

Освен това, богатият набор от данни, събрани през този период (над 350 000 интервюта), позволява нагласите и поведението на по-малки социални подгрупи – например мигрантите – да бъдат по-детайлно анализирани чрез комбиниране на данни от няколко ESS вълни.

Всички данни, които се отнасят до първите 13 години от изпълнението на проекта ESS, трябва да бъдат разглеждани в широк контекст. Глобалната финансова криза, която достигна своя връх при Голямата рецесия в края на първото десетилетие на новия век, безспорно оказва влияние върху отговорите на много от въпросите

в изследването. Това нагледно е показано в някои от разработките, описани в настоящата брошура.

По данни на Световната банка, БВП в Европейския съюз нараства с 1.4% през 2002 и с 3.1% през 2007, преди забавянето на растежа през 2008 г. (0.5%), след което достига отрицателни стойности през 2009 г. (-4.3%). Нивата на БВП се възстановяват до момента на провеждане на Вълна 7, достигайки 2.3% през 2015 г. Ефектите от строгите икономии в много държави, участващи в ESS, обаче, все още влияят върху обществените възприятия.

Голямата рецесия се отразява и върху равнищата на безработица във всичките 28 държави-членки на ЕС.

Според Евростат, безработица възлиза на 9.2% в началото на 2003 г. (т.е. при провеждането на ESS Вълна 1). Нивото ѝ спада до 6.9% през 2008 г., преди отново да се повиши до 10.9% през 2013 г. До момента на провеждане на Вълна 7, делът на безработица е спаднал под 10%.

Едно от големите предизвикателства пред много държави-участници в ESS, най-вече от южна Европа, е нарастващият брой мигранти от Африка и Близкия Изток. Европейската мигрантска криза, обаче, започна през 2015 г., т.е. след повторното включване на модула за миграцията в ESS Вълна 7, поради което не оказва особено влияние върху данните, публикувани в настоящата брошура.

Сравненията с данните на ESS Вълна 1, обаче показват, че в повечето държави респондентите са започнали да гледат по-малко положително на имиграцията. Наблюдава се и засилена поляризация – нараства броят на хората, които са най-силно „за“ или „против“ мигрантите.

Делът на населението на възраст над 65 г. постоянно нараства след 2002 във всичките 28 държави-членки на ЕС. По данни на Евростат 18.9% от европейските граждани са над 65 г. при провеждане на Вълна 7. Нарастването е с около 3% спрямо 2002 г., като годишния ръст в процентни пунктове продължава да се увеличава. Това е предизвикателство, пред което са изправени европейските политици, а данните от ESS могат да хвърлят светлина как застаряващото население може да влияе върху нагласите на хората.

Що се отнася до бъдещето на Европа, ЕС и националните лидери трябва да си сътрудничат, за да отговорят на някои от големите социални предизвикателства, пред които е изправен Съюзът. Справянето с проблеми като климатичните промени, имиграцията и застаряващото население през следващото десетилетие, ще се отрази върху континента за поколения напред.

Както винаги при работа с данни от ESS, учените имат възможност да предлагат политически релевантни идеи, които да отразяват посоката, в която според широката общественост трябва да се развиваме. Още съоснователят на ESS, покойният Роджър Джоуел, изтъкна, че правителствата могат да ползват данните от ESS при обмисляне на нови политики, които да отговорят на предпочитанията и нуждите на техните граждани. При днешните предизвикателства и все по-големия обем налични ESS данни, отразяващи нагласите на хората, се налага да се вземат редица трудни решения, за да се избегне разпадането на Европа.

ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ СА ЖИЗНЕНОВАЖНИ ЗА БЛАГОПОЛУЧИЕТО НА МЛАДИТЕ ЕВРОПЕЙЦИ

Бетина Шук и Надя Щайбер установиха, че образованието на младежите и това на техните родители се явяват решаващи фактори за тяхното благополучие

Сегашното младо поколение в Европа е по-добре образовано от всички предишни. Много млади европейци са с по-високо образование от техните родители, но в същото време, рискът от междупоколенческа отрицателна мобилност, се е увеличил.

Изследвания, базирани върху данни от Вълни 4-7, събрани в 18 държави, разглеждат доколко голям е рискът от междупоколенческа отрицателна мобилност по отношение нивото на образование в Европа и как това се отразява на удовлетвореността от живота сред младите европейци.

Авторите установяват, че в повечето европейски държави, по-голямата част от младежите на възраст 25-34 са достигнали равнище на образование, сходно с това на техните родители (регионална вариация между 50 и 57 %). Около една трета от младите са със сравнително по-високо образование от родителите си (регионална вариация между 25 и 42 %), а незначително малцинство не успява да поддържа образователното ниво, достигнато от техните родители (регионална вариация между 7 и 18 %).

Авторите доказват, че осъществената социална мобилност влияе върху удовлетвореността от живота на младите европейци повече, отколкото собствените образователни постижения и образованието на родителите им. Младежите с по-образовани родители декларират по-висока удовлетвореност от живота в сравнение с тези, чиито родители

са с по-ниско образование (ефект на родителския социално-икономически статус). Освен това, лицата, надминали образователното ниво на връстниците си, също показват по-високо равнище на удовлетвореност от живота (ефект на собствените постижения). В допълнение към тези сходни ефекти от родителските и собствените образователни постижения, авторите регистрират независими ефекти от придобития опит от мобилност при загуба/придобиване на статус между различните поколения. Констатациите им се основават на нелинейни диагонални модели за мобилност: отрицателната мобилност намалява удовлетвореността от живота, докато положителната я повишава. Значителни ефекти от мобилността (нето от собствено и родителско образование) се установяват за групова извадка от всичките 18 държави и по-специално за Континентална Европа.

Междупоколенческа мобилност в областта на образователните постижения сред младите европейци (Вълни 4-7)

ПРЕКАЛЯВАТЕ С ТЕЛЕВИЗИЯТА? ДВИЖЕТЕ СЕ ПОВЕЧЕ

Екип от учени, ръководен от Адилсон Маркес, установи, че рискът от здравни проблеми, породени от прекомерно гледане на телевизия, до голяма степен може да бъде неутрализиран чрез физическа активност

В държавите с по-високи доходи повечето възрастни са обездвижени – гледането на телевизия е най-често срещаното занимание в свободното време. Заседналият начин на живот и в частност времето, прекарано в гледане на телевизия, се свързват с повишен риск от смъртност и хронични заболявания като затлъстяване, диабет, сърдечносъдови болести и някои видове рак. Въпреки че времето, прекарано в гледане на телевизия, оказва неблагоприятно въздействие върху

здравето на хората, по-голяма физическа активност може да помогне за намаляване или дори за елиминирание на високия риск, породен от заседналият начин на живот.

На базата на данни, получени от ESS Вълна 7, бе анализирана връзката между гледането на телевизия, физическата активност и множествената заболяемост, за да се установи доколко физическа активност смекчава или елиминира вредната връзка между гледането на телевизия и множествената заболяемост.

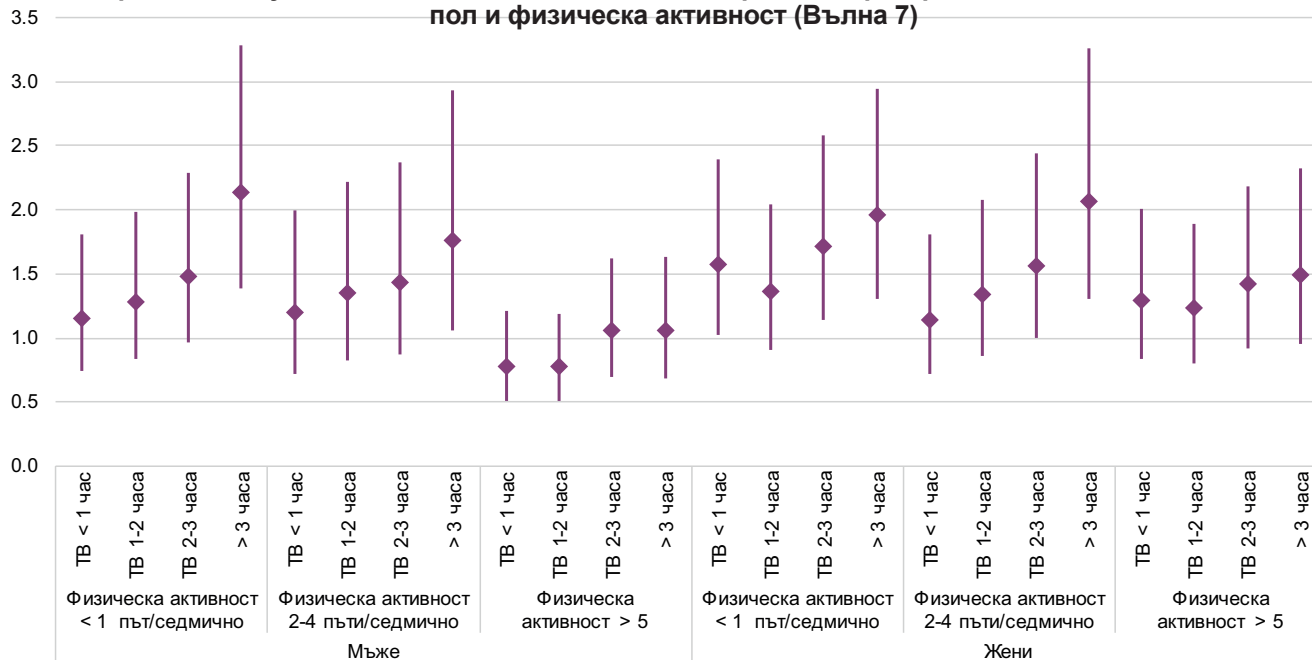
Множествената заболяемост се определя като едновременна поява на две или повече хронични заболявания.

Резултатите показват, че хората, които прекарват повече време в гледане на телевизия, са изправени пред по-голям риск от множествена заболяемост. При лицата,

които отделят поне 30 минути за физическа активност 5 дни седмично, гледането на телевизия не е обвързано с множествена заболяемост. Това води до извода, че вредната връзка между гледането на телевизия и множествената заболяемост се смекчава или дори елиминира от физическата активност.

Тези резултати подчертават още веднъж нуждата от насърчаване на физическата активност като здравословно поведение. Получени са убедителни доказателства, че движението е полезно за здравето в няколко направления, вкл. понижава риска от сърдечносъдови заболявания, хипертония, от диабет тип 2, от рак и затлъстяване. Следователно, поради своята доказана ефективност, физическата активност се препоръчва за първична и вторична превенция на хронични заболявания.

Взаимовръзка между множествената заболяемост и времето, прекарано в гледане на телевизия, по пол и физическа активност (Вълна 7)

Marques, A., Santos, D.A., Peralta, M., Sardinha, L.B. and González Valeiro M. (2018) 'Regular physical activity eliminates the harmful association of television watching with multimorbidity. A cross-sectional study from the European Social Survey', *Preventive Medicine* 109:28-33

ЦЕННОСТИТЕ ВЪВ ВРЕМЕ НА СТРОГИ ИКОНОМИИ: ТРАНС-НАЦИОНАЛЕН И МЕЖДУПОКОЛЕНЧЕСКИ АНАЛИЗ

Изследване на Ян Гермен Янмаат, базирано на данни от ESS и на Световното изследване на ценностите (WVS), анализира дали и доколко социалното и парламентарно доверие е ерозирало в резултат на икономическата криза от 2008 г., особено сред младите

Добре известно е, че по време на рецесия, хората губят доверие в правителството и другите държавни институции. Политолозите обаче изтъкват, че не е задължително загубата на доверие в конкретно правителство или парламент, автоматично да води до ерозиране на гражданската култура, която представлява широкият културен фундамент на либералната демокрация.

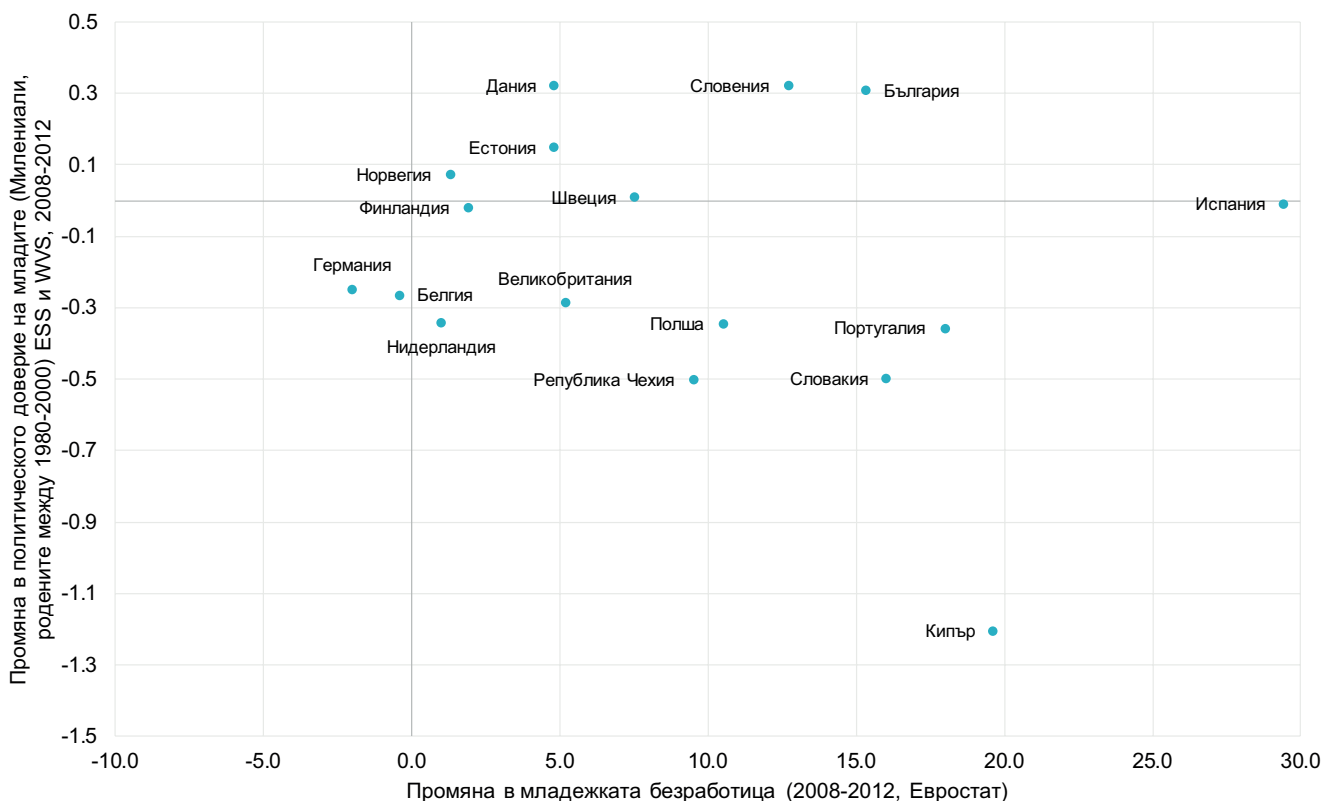
Последната рецесия обаче, беше необичайно тежка и дълготрайна и някои държави едва сега започват да излизат от нея. Въпросът дали гражданската култура е толкова устойчива, че може да издържи дори на изключително сериозна икономическа криза, каквато беше последната, все още очаква своя отговор.

Както често се случва по време на криза,

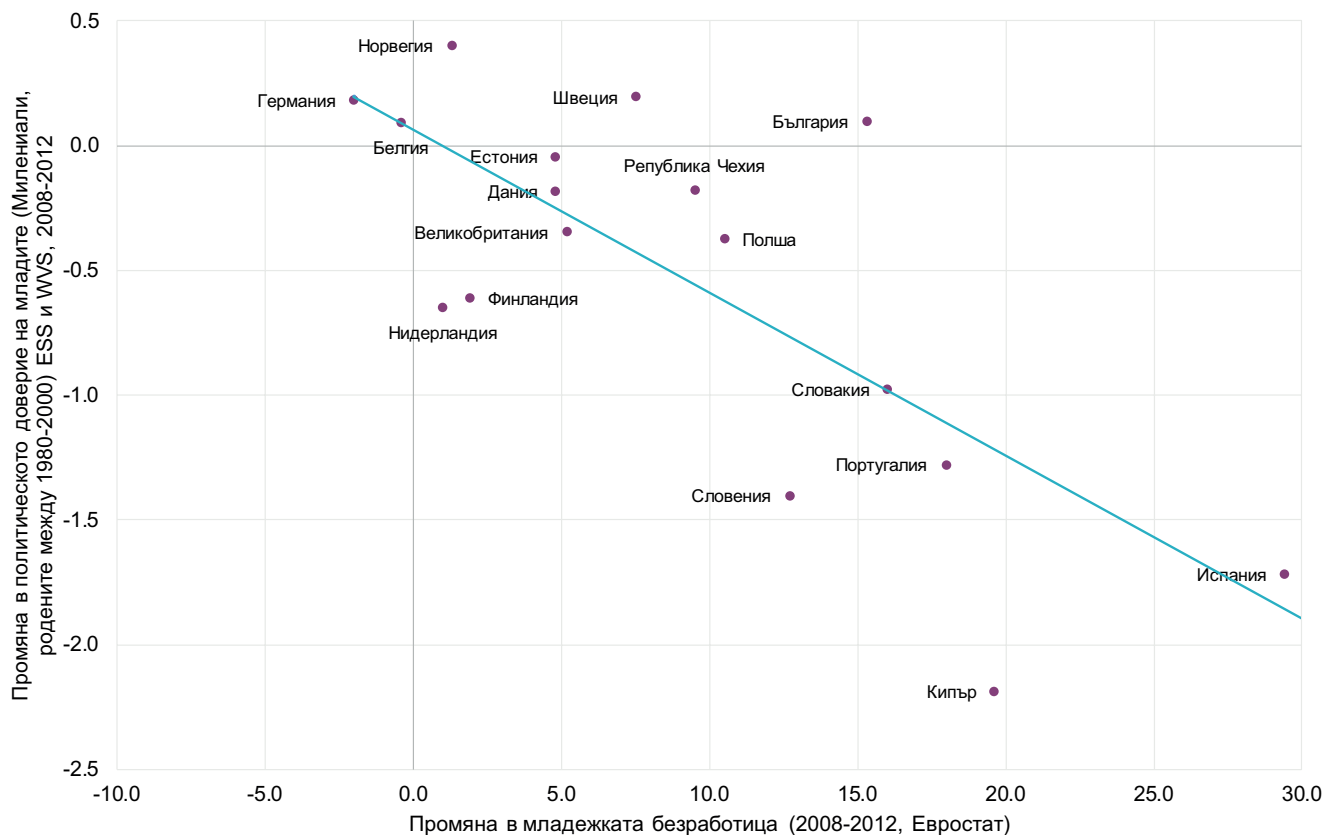
младите хора бяха най-силно засегнати от доскорошните икономически проблеми. Поради това може да се очаква, че при тази възрастова група ще се наблюдава най-силен спад по отношение на гражданските ценности.

Изследване, основано на данни от Европейското социално изследване (ESS) и Световното изследване на ценностите

Промяна в социалното доверие и младежката безработица, 2008-2012

Промени в политическото доверие и младежката безработица, 2008-2012

(WVS), проучи въздействието на рецесията върху гражданските ценности на различни поколения в няколко държави от западна Европа.

При анализ както на краткосрочните, така и на дългосрочните тенденции се установи, че нивата на социално доверие, толерантност, активно гражданско участие и пост-материални ценности, като основни показатели на гражданската култура, не спадат след 2008 - нито сред по-възрастните, нито сред по-младите поколения. Това потвърждава тезата, че гражданските ценности не са податливи

на икономически спадове и трябва да бъдат разграничавани от доверието в институциите на демокрацията (наричани понякога „политическо доверие“), което обикновено е по-крехко.

Освен това, при по-внимателно вглеждане в позициите на младите се разкри, че с течение на времето промяната в подкрепата им за гражданските ценности не е свързана с промени в икономическите показатели на дадена държава, което е допълнително потвърждение, че тези ценности в голяма степен остават незасегнати

от влошаващи се икономически обстоятелства. Поддържането на тези ценности, обаче, е свързано с общото равнище на икономически просперитет, което показва, че тези нагласи не са напълно неподатливи на влиянието на материалните условия.

Това ни кара да мислим, че гражданската култура е по-податлива към трайни процеси, които засягат жизнените шансове на хората и тяхното благополучие, отколкото към преходни явления, каквито са икономическите кризи. ☞

ИЗМЕРВАНЕ УПОТРЕБАТА НА АЛКОХОЛ В РАЗЛИЧНИТЕ ДЪРЖАВИ

Хармонизирането на мерните единици за алкохол в цяла Европа даде възможност на ESS да сравни нивата на употреба в рамките на Вълна 7

Във Вълна 7 на ESS (2014/15) бяха включени 30 индикатора, които измерваха вижданията на хората за собственото им здраве. Те се отнасяха до различни видове поведение, които въздействат върху здравето – като например консумиране на плодове и зеленчуци, честота на физическа активност, пушене, употреба на алкохол. Въпросите за височината и теллото на респондентите пък позволиха да бъде изчислен и индексът на телесна маса (ИТМ) на изследваните лица.

В рамките на този нов ротационен модул, ESS зададе три въпроса, ориентирани специално към употребата на алкохол. Данните показват, че в Португалия най-голям брой респонденти консумират алкохол всеки ден (21.7%), след това се нареждат Испания (15.6%) и Нидерландия (14.2%). Над половината от населението в седем държави (Дания, Нидерландия, Швейцария, Франция, Белгия, Германия и Великобритания), употребява алкохол поне веднъж седмично. В другата крайност,

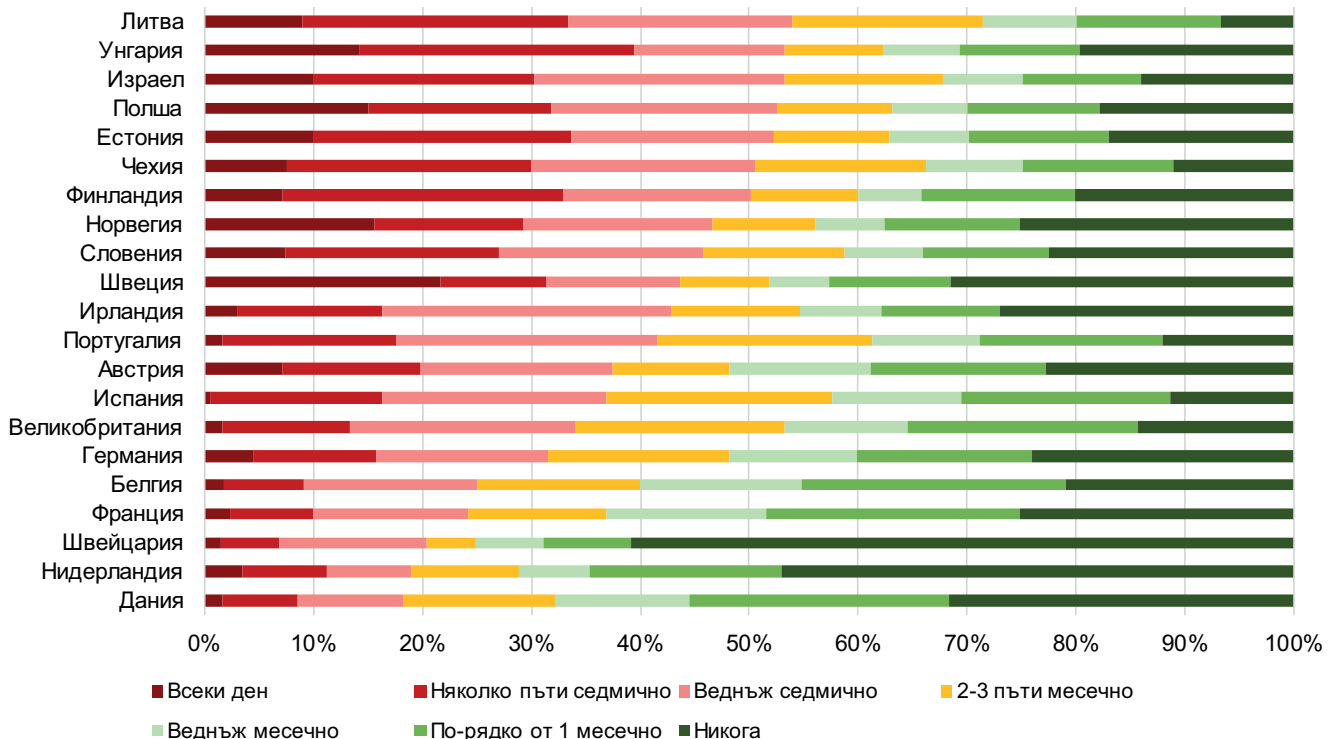
60.9% от израелците и 47.1% от унгарците посочват, че никога не пият алкохол.

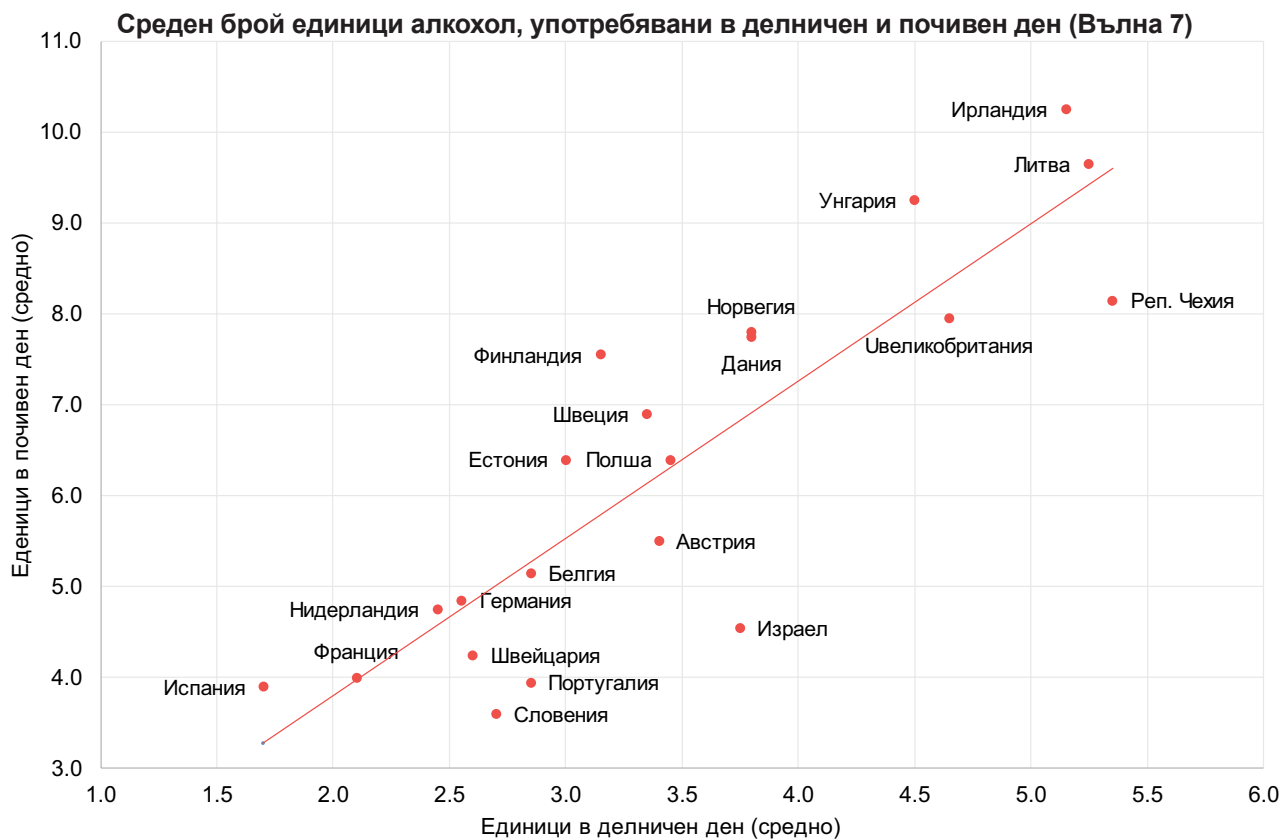
Бяха зададени и два допълнителни въпроса, за да се установи количеството на алкохолната консумация – т.е. колко грама алкохол последно е консумирал респондентът в делничен ден (от понеделник до четвъртък) и колко в почивен ден (от петък до неделя).

Беше разработен специален модел за ESS като решение на проблемите, с които са се сблъскали изследователите в опитите си да сравняват емпиричните резултати от различни държави при наличната база данни.

Измерването на средното количество алкохол, консумирано в различните държави, представляваше сериозно предизвикателство. Затова при Вълна 7 беше разработен и приложен нов подход.

Колко често консумирате алкохол? (Вълна 7)

Във всички страни се задаваха едни и същи въпроси, но националните екипи изготвиха различни шоукарти, които интервюиращите да показват на изследваните лица.

За всяка държава се разработи и таблица за преизчисляване на грамовете алкохол за различните напитки, които обикновено се консумират от гражданите ѝ.

Например, изходният ESS въпросник беше разработен във Великобритания на английски език. Там бирата обикновено се сервира според британската имперска мерна единица „пинт“ (равна на 568ml). Една голяма бира в голяма част от континентална Европа, обаче, се сервира в мерки по половин литър (т.е. 500ml). Чрез установяване на средното процентно количество алкохол в бирата във всяка държава, ESS успя да определи средните грамове алкохол във всяка алкохолна напитка, консумирана от респондентите.

Този подход бе приложен спрямо всички алкохолни напитки, които обичайно се сервират във всяка от 21-те държави - участници. Чрез умножаване броя на питиетата, консумирани от даден респондент, по средния брой грамове алкохол във всяко пиене, ESS установи общия брой грамове, консумирани от респондентите при последната употреба на алкохол.

Чрез сравняване броя на грамовете изпит алкохол, данните от Вълна 7 на ESS дадоха ясна представа за средното количество единици алкохол, употребявани във всяка държава в делничен или в почивен ден.

И така, кой употребява най-много единици алкохол? През делничните дни най-голямо количество се пада на интервюираните в Република Чехия (5.4 единици), Литва

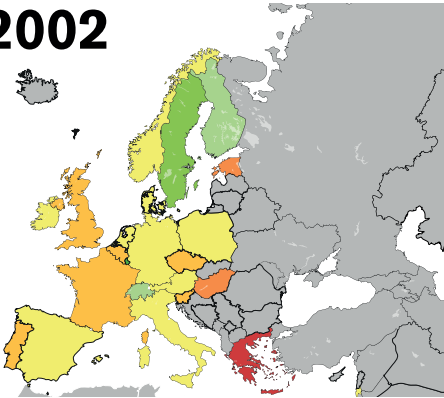
(5.3 единици) и Ирландия (5.2 единици). Испанците консумират сравнително най-малко количество – единствената държава, където се пие под две единици дневно.

Както можеше да се очаква, алкохолната консумация през почивните дни е по-висока от тази, в делниците във всичките изследвани 21 държави – почти се удвоява в седем държави и е повече от два пъти по-висока в още седем. През почивните дни във всички Скандинавски страни (Дания, Финландия, Норвегия и Швеция) се наблюдава повече от двойна употреба в сравнение с делниците. Респондентите в Ирландия консумират най-много – над 10 единици алкохол в почивен ден, а литовците и унгарците употребяват повече от девет единици.

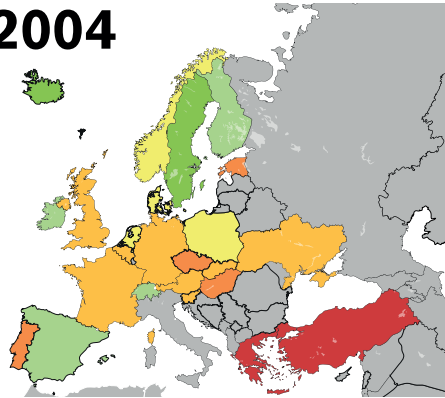
НАГЛАСИ КЪМ ИМИГРАЦИЯТА

Чрез комбиниране на три изследователски променливи, включвани във всички ESS вълни, за всяка отделна държава бе изчислена средната стойност на нагласите към имиграцията в рамките на скала от 0 до 10. На респондентите бяха задавани три въпроса за регистриране на тяхното мнение: дали оценяват, че имиграцията по принцип е полезна или е вредна за икономиката; дали смятат, че културният им живот се обогатява или бива застрашен от имигрантите; както и дали според тях имигрантите превръщат страната им в по-добро или по-лошо място за живеене. Колкото по-висок е средният резултат, толкова по-гостоприемна е съответната държава към имигрантите. По-толерантно настроените държави – като Швеция например – са маркирани в зелено, а най-малко толерантните (напр. Русия) – в червено в следващото графично представяне на данните. ➤

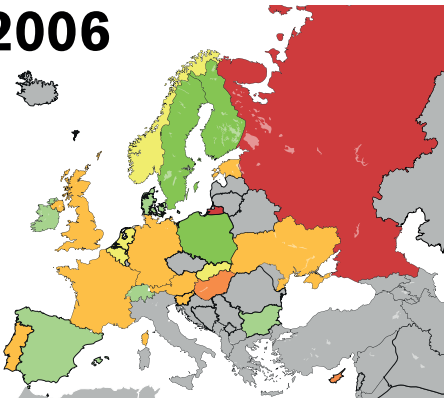
2002

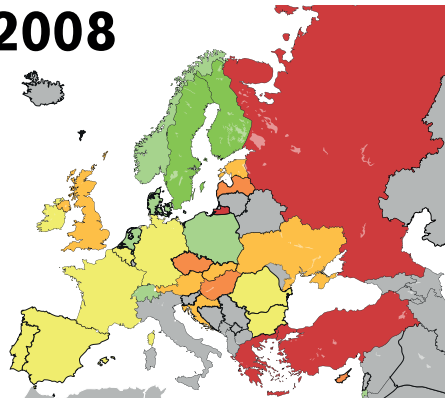
2004

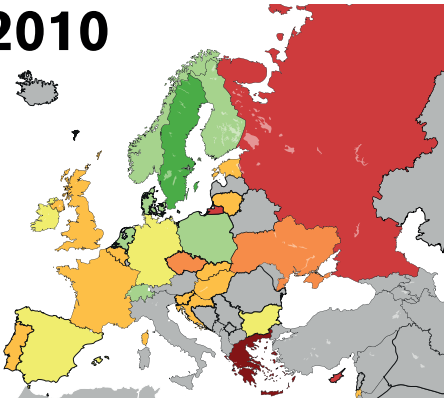
2006

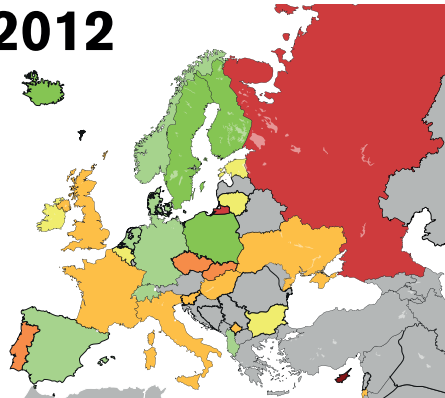
2008

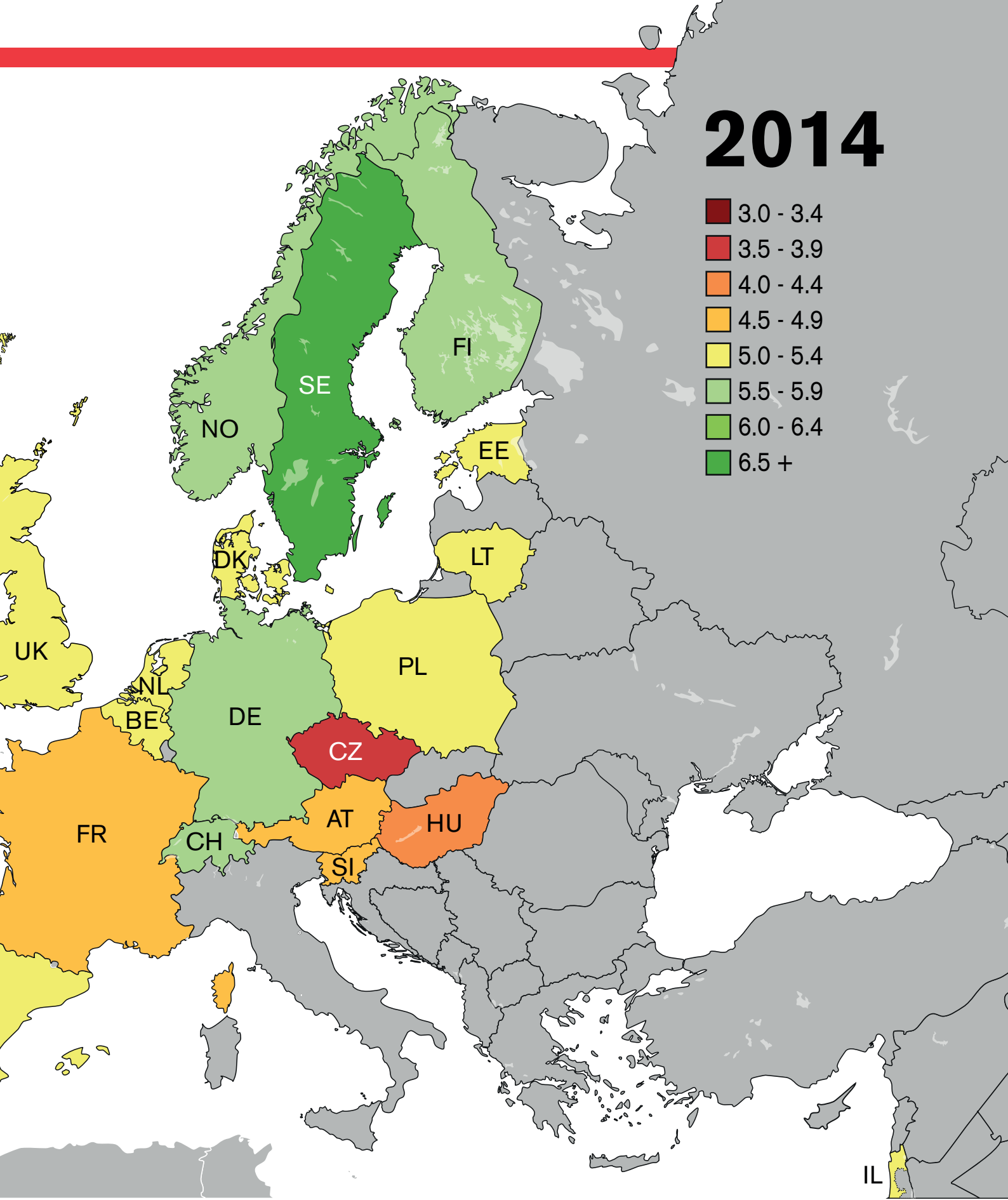
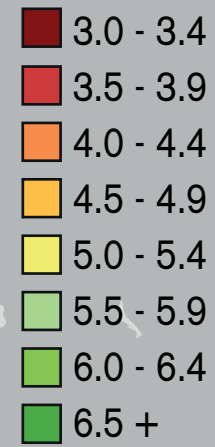
2010

2012

2014

ТРЪМП, БРЕКЗИТ И ВЪЗХОДЪТ НА ПОПУЛИЗМА: ИКОНОМИЧЕСКИ НЕСГОДИ И КУЛТУРНА РЕАКЦИЯ

Въз основа на данни от ESS, събрани в рамките на първите шест вълни, Роналд Ингълхарт и Пипа Норис се опитват да разберат какво подхранва популистките политически партии и лидери в САЩ и Европа

Дали демографските характеристики, икономическата несигурност и културните ценности могат да се приемат за предвестници на гласуването за популистки политически партии? За да намерят отговор на този въпрос авторите на книгата "Културна реакция: Тръмп, Брекзит и Авторитарния Популизъм" /"Cultural Backlash: Trump, Brexit and Authoritarian Populism"/ (Cambridge University Press 2019) анализират различни масиви от данни – вкл. групирани данни от ESS, събирани в рамките на Вълни 1-6 .

Авторите използват кумулативен набор данни от ESS за 293 856 респондента - една достатъчно голяма извадка, за да се идентифицира надеждно електоралната база и на по-малки партии.

За идентифициране на самите популистките партии, те разчитат на Експертното изследване Chapel Hill от 2014 г. (CHES).

В CHES, политически експерти са помолени да оценят идеологическите и политически позиции на политически партии. Те го правят за 268 политически партии от 31 европейски държави, включително всички страни-членки на ЕС, както и Норвегия, Швейцария и Турция.

Техните оценки се базират на информация по 13 категории, които определят характеристиките на дадена политическа партия - като например подкрепа за традиционните ценности, либералния начин на живот, и мултикултурализма, както и икономическата им позиция относно пазарната дерегулация, държавното управление на икономиката и предпочитанията към намаляване на данъците или публични услуги.

В книгата се установява, че като цяло, подкрепата за авторитарния популизъм в Европа е по-ясно изразена сред по-възрастното поколение, сред мъжете, по-слабо образованите, религиозните и етническите мнозинства.

Възрастта се явява съществен индикатор за предвиждане на електоралните нагласи – оказва се, че по-младите поколения са по-малко склонни да гласуват за популистки партии в сравнение с по-възрастните. Утвърдената разлика между половете, документирана в многобройни предишни изследвания, се затвърждава отново и тук - мъжете се оказват по-благосклонни към популистки партии в сравнение с жените.

Образованието също е от голямо значение. Очаквано популистките партии печелят по-голяма подкрепа сред по-слабо образованите слоеве от населението.

Не е изненада, като се има предвид авторитарната популистка реторика, че членове на етническите малцинства не са особено склонни да подкрепят тези партии. Популистките партии получават по-голяма подкрепа сред лицата, които изпитват финансови затруднения, както и сред онези, които са били безработни в продължение на поне три месеца.

Други показатели, обаче, не потвърждават категорично твърдението, че подкрепата за популизма се дължи на недоволство от икономическото неравенство и социалните лишения. Например, по отношение на класовата стратификация се разкрива, че популистите набират най-голяма електорална подкрепа сред дребната буржоазия (най-често става дума за

дребни собственици като водопроводчици на свободна практика или малки семейни фирми), а не сред неквалифицираните общи работници.

Популистите получават значително по-слаба подкрепа и от лицата, които зависят от социални помощи. Електоралната подкрепа за тези партии е по-вероятно да дойде от по-възрастните поколения, живеещи в села и малки провинциални градове, отколкото от големите градове и урбанизираните райони.

Дори след прилагане на социални и демографски контроли, всичките пет скали на културните ценности – създадени от авторите чрез използване на ESS променливи – се оказват трайни и категорични индикатори за електоралните нагласи към популистки партии и сочат в очаквана посока. Подкрепата за авторитарния популизъм се подсилва от антиимигрантски нагласи, недоверие към глобалните и национални власти, поддържане на авторитарни ценности (измерени по скалата на Шварц /Schwartz scale/), идеологическо самоопределяне по скалата ляво-дясно.

Комбинирането на няколко стандартни демографски характеристики (възраст, пол, образование, религиозност и статус на етническо малцинство) с културни ценности, осигурява най-точното обяснение за електоралната основа на тези партии. Подкрепата за авторитарния популизъм е концентрирана сред по-възрастното поколение, сред мъжете, религиозните, етническите мнозинства и по-слабо образованите слоеве от обществото, които най-често изостават

от прогресивните течения на промяната в културните ценности. Електоралният успех на тези партии по време на избори, може да бъде приписан основно на поддържането на традиционните ценности.

Разбирането на тази тема е много важно, тъй като е очевидно, че последиците от възхода на популизма, продължават да се проявяват и вероятно ще имат огромно значение в бъдеще. Популистките сили доказаха своето решаващо влияние върху резултата от британския референдум за членството в ЕС, след като лидерите им разпалиха анти-имигрантски чувства сред местното население.

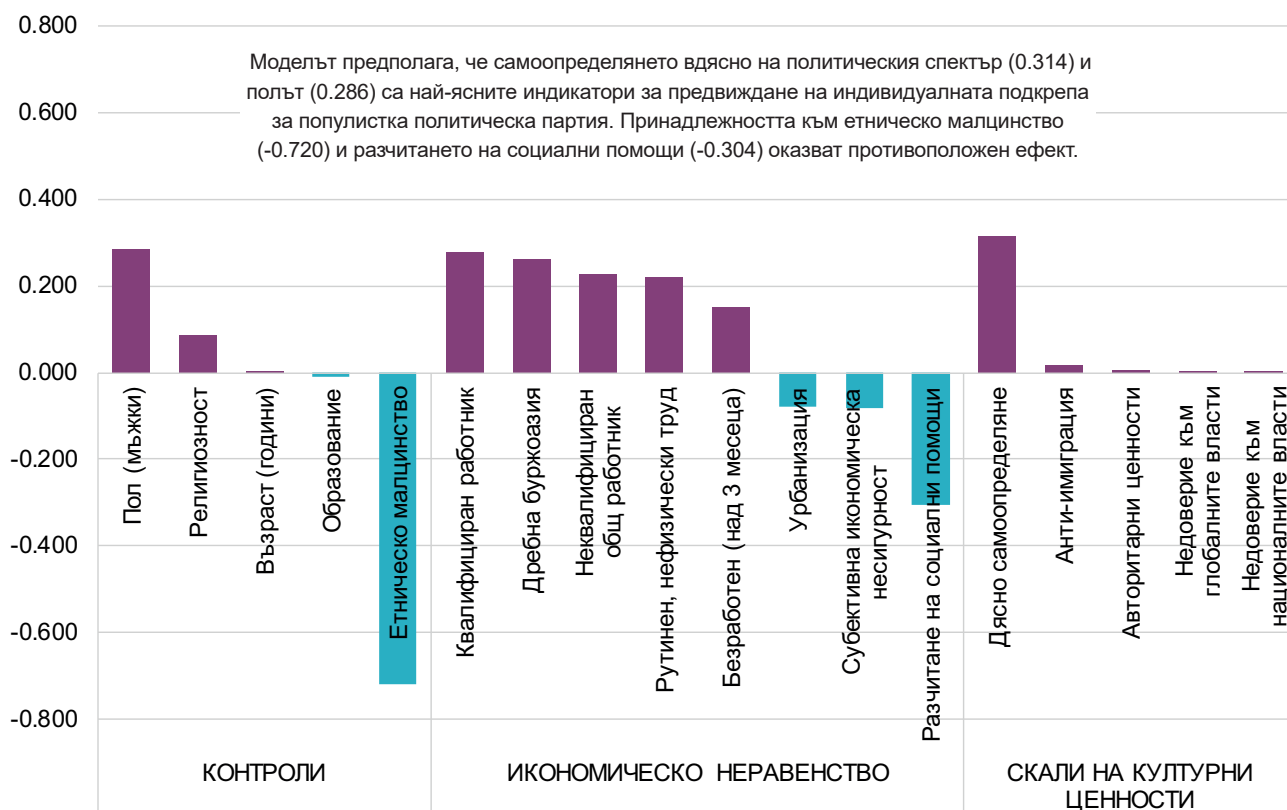
Подкрепа за популизма се наблюдава и в САЩ, където Доналд Тръмп се хареса на по-възрастните, религиозните, белите традиционалисти, които се чувстват изоставени след нарастващата подкрепа в САЩ по такива проблеми като еднopolовите бракове, правата на транс-сексуалните, равенството между половете и правата за имигрантите.

Нетният резултат от това е, че западните общества са изправени пред още непредвидими изпитания и популистки

предизвикателства, пред легитимността на либералната демокрация и пред потенциални нарушения в отдавна утвърдените модели на партийно съревнование.

Резултатът от това доведе до дълбока финансова, политическа и конституционална екзистенциална криза в рамките на Обединеното кралство, а решението застрашава да даде нови сили на популистите из цяла Европа.

Логистични регресионни модели, предвиждащи дали респондентите са гласували за популистка партия (Вълна 1-6)

ЦЕННОСТИ НА ФЕРМЕРИТЕ СПРЯМО ТЕЗИ НА НАСЕЛЕНИЕТО КАТО ЦЯЛО

Изследване, ръководено от Иво Баур на базата на ESS данни от седем държави установи, че фермерите се отличават в психологичен план – в сравнение с останалото население те са по-консервативни и по-ангажирани с общата социална защита

Чрез ползване на данни от модела на Шварц за измерване на човешките ценности, събирани в рамките на първите шест ESS вълни, Иво Баур и неговите колеги сравняват психологическата настройка на фермерите с тази на населението като цяло. Те съпоставят основните психологически модели на фермерите в Австрия, Дания, Финландия, Нидерландия, Швеция и Швейцария с моделите на цялото население в съответните държави.

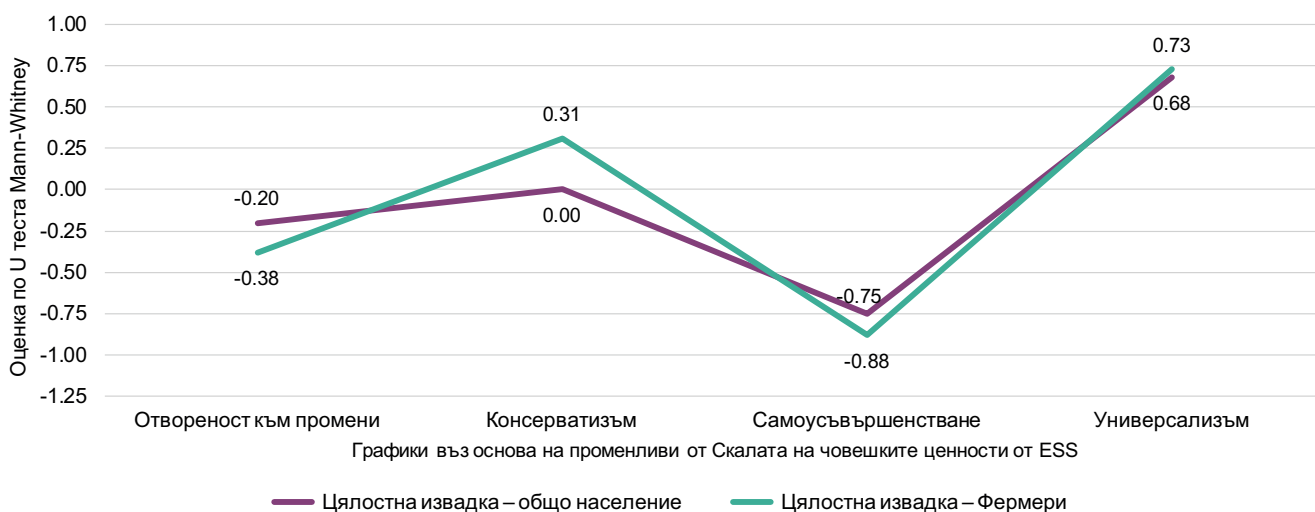
Резултатите показват, че фермерите са психологически различни от общото население. Фермерите са значително по-консервативни, докато останалата част от населението е по-отворена към промени.

Освен това, фермерите са по-силно ангажирани с общата социална защита и по-малко се интересуват от индивидуалното си АЗ, в сравнение с останалото население в съответната страна. На фигурата са илюстрирани различията между фермерите и населението като цяло, базирани на резултатите за три групи човешки ценности: самоусъвършенстване (т.е. индивидуализъм, ориентация към себе си); универсализъм (т.е. загриженост за общото благополучие); отвореност към промени и консерватизъм (т.е. традиционни ценности).

При крос-националните сравнения в посочените седем държави още по-ясно личи типичният фермерски профил - на ориентиране към консервативните ценности и загриженост за общото благополучие – който е особено ярко изразен при финландските, германските и австрийските фермери.

Тези ценностни профили дават възможност на авторите да достигнат до различни политически релевантни заключения. Например, ориентацията към консервативните ценности предполага, че фермерите са по-скептични към промените в политиките, а също че екологичните мерки в земеделието биха получили по-голяма подкрепа, ако бъдат представени като продължение на вече съществуващите възможности. Освен това, скептицизмът им към политическите иновации може да обясни забавената реакция към новите стимули с директни плащания.

Разлики в човешките ценности между фермерите и населението като цяло (Вълна 1-6)

КАКВО МИСЛЯТ ПО-ВЪЗРАСТНИТЕ ЕВРОПЕЙСКИ ПОКОЛЕНИЯ ЗА ЛГБТ ОБЩНОСТТА?

На базата на данни от първите седем вълни на ESS, Джанамария Ботони и Елиса Сибли установяват, че по-възрастните хора обикновено най-трудно приемат хомосексуалността - при над 75-годишните делът им е с почти 20% по-малък от този при лицата на възраст 15-24

Обществените нагласи към хомосексуалността варират в цяла Европа. В северно-европейските държави делът на приемащите е най-висок, а в централно и източно-европейските страни – най-нисък (Kuурег, Iedema & Keuzenkamp, 2013).

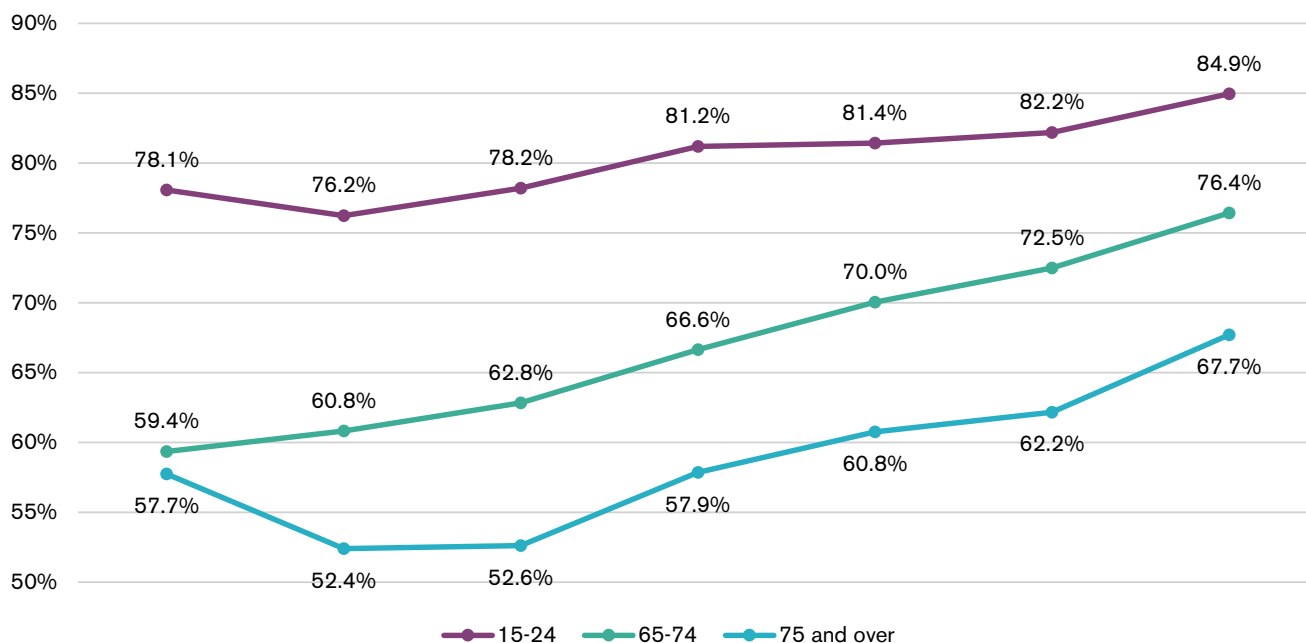
През последните десетилетия, промените в законите и политиките в Европа включват задължителна защита на ЛГБТ (lesbian, gay, bisexual, and transgender - LGBT) правата в целия Европейски съюз. Съвсем наскоро наблюдавахме

легализирането на еднополовите бракове в 13 държави-членки, а в други се въведе законното съжителство или започнаха да се признават еднополовите бракове, сключени в чужбина.

При сравняване на обществените нагласи между различните възрастови групи, обикновено най-малко са хората на по-висока възраст, които приемат хомосексуалността. Учените се питат дали това се променя с времето и с новите политики. ESS осигурява надеждна информация по този въпрос.

На дълбочинен анализ бяха подложени отговорите на по-възрастните респонденти на въпроса, доколко са съгласни с твърдението 'Хората с хомосексуални наклонности трябва да бъдат оставени да живеят, както намерят за добре', получени в 16-те държави, взели участие във вълни 1-7 (2002-14) на ESS. Възможните отговори са „Напълно съгласен“, „Съгласен“, „Нито съгласен, нито не“, „Несъгласен“ и „Напълно несъгласен“.

Съгласие с твърдението 'Хората с хомосексуални наклонности трябва да бъдат оставени да живеят, както намерят за добре' (Вълни 1-7, по възрастови групи)

На фигурата горе е показан дялът на изследваните лица, които са казали, че са напълно съгласни или съгласни от три възрастови групи: 75 и повече години (N = 17 642), 55-74 г. (N = 25 838) и за сравнение - 15-24 г. (N = 26 333).

Групирането на всички данни от ESS за 16-те държави разкри, че между 2002 и 2014 г., дялът на изследваните лица, които са съгласни или напълно съгласни с горното твърдение се е увеличил от 73% на 81.1%.

Данните само от Вълна 7 установиха, че хората в Нидерландия и в скандинавските държави приемат ЛГБТ общността в по-висока степен (в Швеция, Нидерландия и Дания резултатът е над 90%), докато в

пост-социалистическите страни дялът е по-нисък - около 50% в Полша и Унгария.

Анализът в трите различни възрастови групи показва, че през 2014 г. почти 85% от хората на възраст 15-24 са съгласни или напълно съгласни хомосексуалистите да бъдат свободни да живеят според собствените си желания. На същото мнение са 67.7% от лицата на възраст 75 г. и повече и 76.4% на 65-74 г.

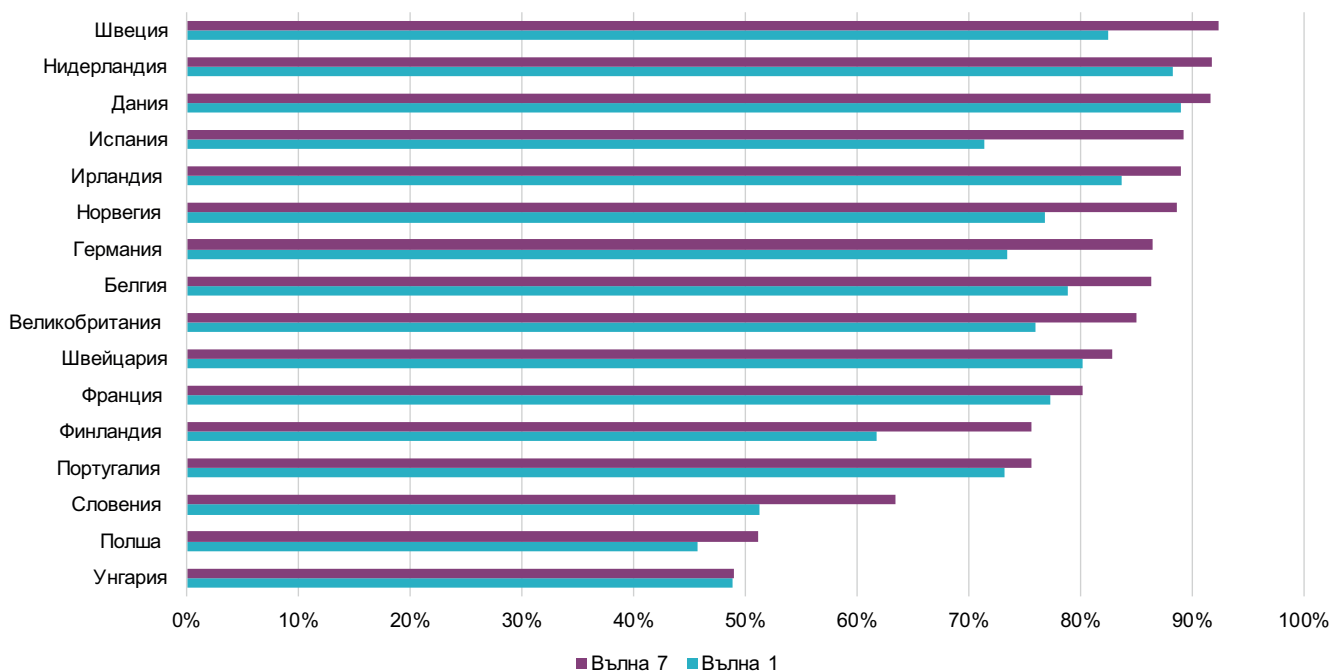
Като цяло, между 2002 и 2014, приемането на хомосексуалността нараства при всички анализирани възрастови групи. Тази промяна е по-ясно изразена при изследваните в напреднала възраст.

Между 2002 и 2014 г., дялът на „толерантните“ 75- и повече годишни се увеличава с 10%. Най-голям ръст обаче се наблюдава във възрастовата група 65-74 г. – със 17%.

Междувременно, групата на по-младите се характеризира с умерено повишение (6.8%). Вероятната причина за това са вече съществуващите по-либерални възгледи в тази възрастова категория.

Ако се анализира по държави емпиричната информация по тази тема между първата и последната вълни на ESS общо във всички възрастови групи се разкрива, че най-голямото увеличение на либералните нагласи към гейовете

'Хората с хомосексуални наклонности трябва да бъдат оставени да живеят, както намерят за добре' (Вълна 7)

и лесбийките е настъпило в Испания (17.8%), следвана от Финландия (13.8%), Германия (13%), Словения (12.2%) и Норвегия (11.9%).

В същото време, в Португалия, Швейцария, Дания и Франция се регистрира най-малък ръст (съответно 2.5%, 2.6%, 2.7% и 2.9%), а в Унгария изобщо няма изменение.

Когато тези промени се разглеждат във възрастов срез се забелязва, че общо във всички възрастови групи в почти всички изследвани страни приемането на хомосексуалността е станало по-масово, а увеличението е сравнително по-съществено при по-възрастното население. Това важи особено силно

за Германия и Испания, където регистрираният ръст е съответно от 30% и 32% при лицата между 65 и 74 г., и 26.5% и 26.1% сред хората на възраст 75 и повече години.

Наблюдават се, обаче, и обратни тенденции. В Португалия например, делът на хората на възраст на и над 75 години, които съобщават, че приемат хомосексуалността, намалява с 18.2%.

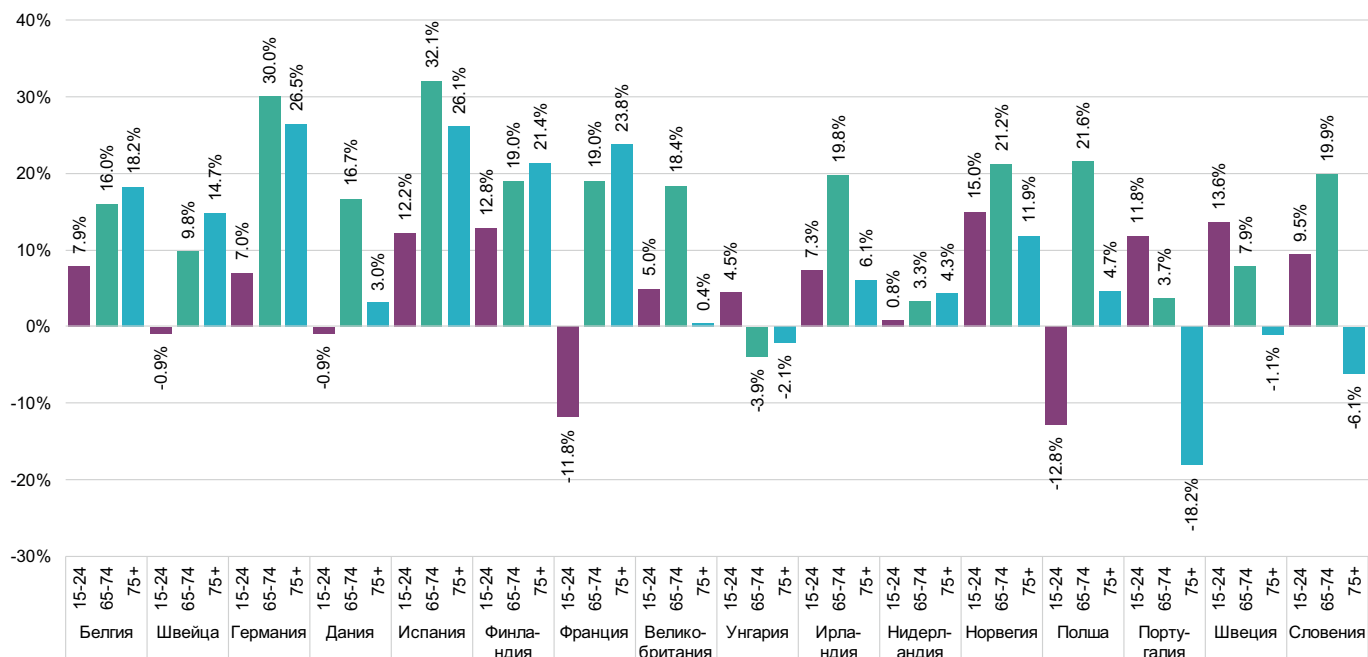
Макар и в по-малка степен това се наблюдава и в Словения, където в тази възрастова група се отчита намаляване с 6.1%, а също и в Швеция - 1.1%.

В Унгария и в двете групи хора в напреднала възраст се отчита понижение на приемането (3.9% и 2.1%).

Изненадващо в някои държави се наблюдава спад в приемането и сред лицата на възраст 15-24. Във Франция това намаляване е с 11.8%, а в Полша – с 12.8%.

Като цяло, в по-голямата част от изследваните държави делът на хората в напреднала възраст, които приемат хомосексуалността се увеличава. До известна степен това може да е ефект от смяната на поколенията. Възможно е, обаче, да има и реципрочност между промените в политиките и в обществените нагласи.

Разлики в приемането на хомосексуалността
(Вълна 1 до Вълна 7, по държави и възрастови групи)

ESS ПРЕДВИДИ ЛИ, ЧЕ БРИТАНСКОТО ОБЩЕСТВО ЩЕ ГЛАСУВА ЗА НАПУСКАНЕ НА ЕС?

Ян Симпсън анализира данни от ESS за да установи дали е имало знаци, които да подсказват действителния резултат от Референдума за Брекзит, проведен през м. юни 2016 г.

На 23 юни 2016 във Великобритания бе проведен референдум, на който 52% от гласувалите изразиха становището си, че Великобритания трябва да напусне Европейския съюз (ЕС). След тази дата, правителството на Великобритания започна да води политика за напускане на ЕС, като през м. март 2017г. активира Член 50 от Договора за Европейския съюз (т.е. процесът, чрез който дадена държава – членка на ЕС заявява, че може да реши да напусне Съюза).

За първоначалната дата за напускане на ЕС от страна на Великобритания - 29 март 2019 г., не бе постигнато споразумение. Това породило страхове, че Великобритания може да напусне ЕС без наличие на процедури, които да обезпечат организираното излизане от Съюза, или Брекзит, както този процес започна да бъде наричан.

Референдумът във Великобритания беше първият случай, в който населението на дадена страна да гласува за напускане на ЕС. Действително, до момента не се беше случвало държава-членка да пожелае да напусне Съюза. Резултатът от референдума даде началото на верига бурни събития в британската политика: оставката на един Министър-председател; свикването на предсрочни избори, които доведоха до неочаквани резултати; последвалата парламентарна криза и нарушаването на парламентарната дисциплина, което силно затрудни финализирането на договора за напускането на Великобритания.

Резултатът от референдума, сам по себе си, до голяма степен бе възприет като шок, тъй като повечето коментатори и фирми за залаганя очакваха победа за поддръжниците на оставането в ЕС.

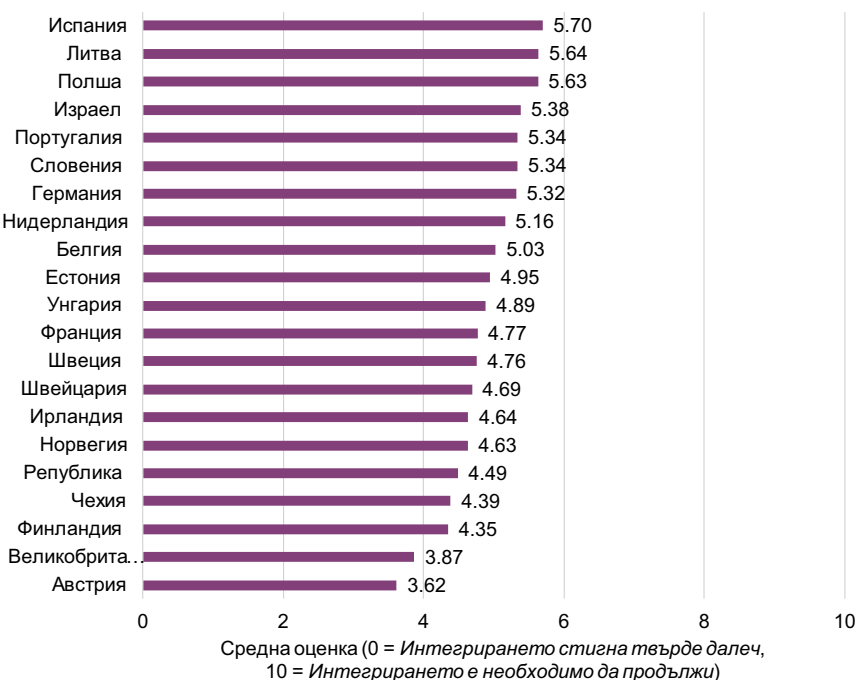
Учените започнаха са да се питат дали резултатът трябва да се приема за чак такава изненада. И още: данните от ESS, събрани преди референдума, съдържат ли индикации, че подобен изход е бил възможен? Емпиричната информация показва ли, че е вероятно и други държави да последват Великобритания под натиска на техните граждани?

Данни от ESS - Вълна 7, събрани през 2014/15 г., могат да подсказват дали резултатът от референдума е бил предсказуем. Въпросите за нагласите спрямо европейската интеграция и

доверието в Европейския парламент видимо имат отношение дали е имало признаци, че британската общественост е готова да гласува в полза на напускането на ЕС.

И за двата въпроса е използвана скала на отговорите от 0 до 10, която при европейската интеграция варира от 0 (*Интегрирането стигна твърде далеч*) до 10 (*Интегрирането е необходимо да продължи*). Скалата за доверие в Европейския парламент е в диапазона от 0 (*Нямам никакво доверие*) до 10 (*Имам пълно доверие*).

Европейска интеграция (Вълна 7)

За търсещите индикации дали през 2016 г. е можело да се очаква подобно гласуване, отговорите на ESS въпроси съдържат сериозни доказателства в тази насока.

След изготвяне на средна оценка за всяка от 21-те държави, взели участие във Вълна 7 става ясно, че през 2014/15 г. в две от тях (Великобритания и Австрия) европейската интеграция е оценена дори под четири, което значително подкрепя за становището, че европейската консолидация вече е стигнала твърде далеч.

Сравнително най-ниски средни оценки дават изследваните от Великобритания (3.87) и Австрия (3.62) – за всички останали 19 държави средните оценъчни стойности са между четири и шест. Данните позволяват да се изготви средна оценка за всяка държава и по втория ключов за Брекзит въпрос - този за доверието в Европейския парламент.

Ако британските поддръжници на оставането

в ЕС бяха проучили ESS данните преди провеждането на референдума, притеснението им за потенциалния резултат би се увеличило.

Само в една държава се отчита средна оценка, която показва по-слабо доверие в Европейския парламент от това във Великобритания. Тази държава обаче – Израел – не е член на ЕС и не е представена в Европейския парламент.

Великобритания фигурира в долната част на разпределението, в една група с Израел, Словения и Португалия. Оценката на Великобритания по отношение на доверието в Европейския парламент е по-ниска от тази на останалите 17 държави.

Като цяло доверието в Европейския парламент не е високо в никоя държава - само в Литва се отчита средна оценка над пет, фиксираща средната точка на 11-степенната рангова скала.

Ако се върнем още по-назад, до ESS Вълна 6, където данните са събрани в периода 2012/13 г., виждаме, че там е задаван още един въпрос, който е от голямо значение за обществената удовлетвореност от изпълнението на основната цел на Европейския съюз – обединяване чрез зачитане на националния суверенитет при вземане на мултинационални решения :

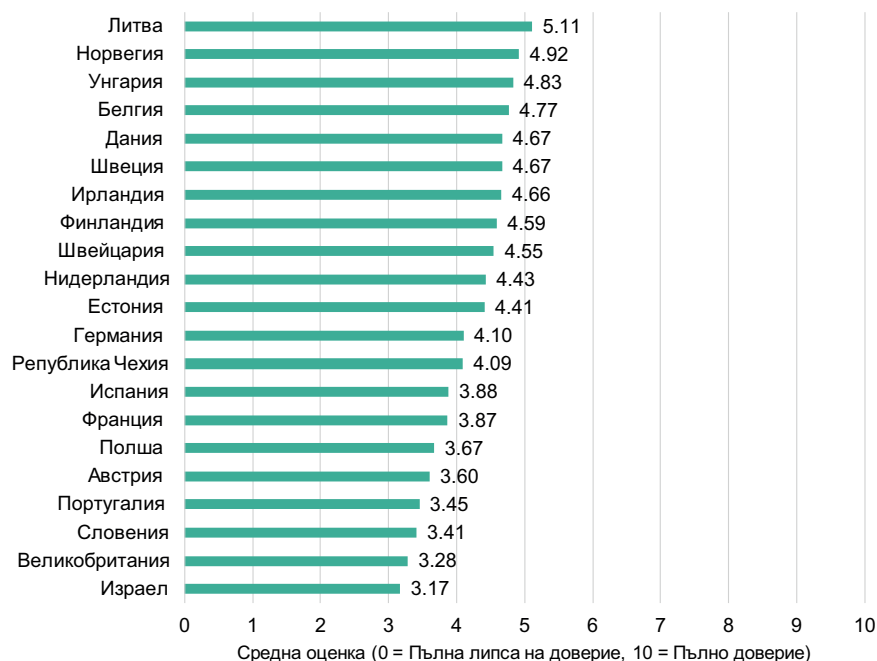
Доколко важно е политиците да отчитат гледните точки на други европейски страни преди да вземат решение?

Великобритания, със средна оценка 5.84, се намира в една група с Дания, Словакия и Швеция в долния край на ранжирането. По този въпрос само две държави отчитат по-ниски оценки от Великобритания: Израел (5.45) и Руската федерация (5.00), но те не са членки на ЕС.

Данните за Великобритания по тези въпроси не показват категорично, че е било неизбежно през 2016 г. мнозинството от британските граждани да гласуват за напускане на ЕС. Видимо обаче показват, че британската общественост е поддържала висок латентен скептицизъм към ЕС, към неговите цели (продължаване процеса на евроинтеграция и зачитане на суверенитета) и към неговите институции (Европейския парламент).

Искането за референдум може да не е било на преден план, сред приоритетите на повечето хора във Великобритания. Но след насрочването му и след като бе поискано от гражданите да дадат своето мнение може да се твърди, че на базата на наличните ESS данни е трябвало в по-висока степен да се предвиди голямата вероятност отговорът на хората да се различава значително от този, предпочитан от Министър-председателя, свикал референдума – Дейвид Камерън. ☞

Доверие в Европейския парламент (Вълна 7)

Fitzgerald, R., & Sibley, E. (2016). *The United Kingdom in the European context: top-line reflections from the European Social Survey*

ПОСЛЕДИЦИ ЗА БЛАГОПОЛУЧИЕТО ОТ БЕЗРАБОТИЦАТА И НЕСИГУРНОСТТА НА РАБОТНИТЕ МЕСТА

Изследване, публикувано от Йонас Фосемер и неговия екип установява, че безработните и хората с несигурни работни места, са по-малко удовлетворени от живота си от тези със сигурна работа, но различията между самите работещи са сравнително по-малки, отколкото са между работещи и безработни

През последните три десетилетия в много европейски държави се наблюдават периоди на висока безработица и бързо нарастване на временната заетост. Това провокира учените да изследват как трудовата заетост влияе върху здравето и благополучието на хората. Обикновено се установява, че безработните са по-малко удовлетворени от живота си и са в по-лошо здравословно състояние, в сравнение с работещите. Обясненията за това включват както принудата да се справят с финансови затруднения, така и факта, че рядко изгубената работа е била съществена част от живота им.

През последните години учените анализираха и различията между самите работещите, като сравняваха тези със сигурна с другите с несигурна работа. Някои изследвания загатват, че работниците с временна заетост или без трудов договор, са по-малко щастливи и здрави от колегите си, които са на постоянен трудов договор и съответно се притесняват по-малко за работните си места.

Изследване, проведено от Фосемер и неговия екип, въз основа на данни от шест вълни на ESS (2002- 2012 г.), получени от 26 европейски държави, проучи взаимовръзката между трудовата заетост на дадено лице и неговата удовлетвореност от живота, както и самооценката за собственото му здраве. Авторите потвърдиха изводите от предишни изследвания, че в цяла Европа безработните

са значително по-слабо удовлетворени от живота си. Показват още, че е по-малко вероятно тези хора да оценят собственото си здравословно състояние като много добро или добро, в сравнение с другите, които имат сигурни работни места. Лицата, работещи на срочен трудов договор или изобщо без договор, също са по-малко удовлетворени от живота си, но разликите между работещите със сигурна и несигурна заетост са твърде малки, когато става дума за здравословното им състояние.

Много учени изказват хипотезата, че последиците от безработицата и несигурната трудова заетост за благополучието и здравословното състояние на хората, зависят от прилаганите от съответната държава социални и трудови политики. За проверка на тази хипотеза Фосемер и екипът му използват две специфични особености на ESS – неговия широк географски обхват и дългосрочни времеви интервали.

Това им дава възможност да сравнят последствията от безработицата и несигурността на работното място в различни държави, както и в рамките на една и съща държава във времеви план. Презумпцията е, че ако държавите имат различни социални и трудови политики, както и ако една държава променя политиките си във времето, ще може да се установи как тези крос-национални различия и промени в политиките влияят

върху „преживяването“ на безработицата и несигурността на работното място.

За добиване на по-обстойна представа за ролята на различните социални и трудови политики, учените разглеждат: осигурителните системи на отделните държави по отношение на безработицата (напр. обезщетения и продължителност на изплащане), политиките им относно активния трудов пазар (напр. програми за обучение или за създаване на работни места за безработни), нормативните разпоредби за защита на заетостта (напр. закони за наемане и освобождаване на работници).

Изследването показва, че тези политики се отразяват слабо върху различията в благополучието и здравословното състояние между работниците със сигурни и тези с несигурни работни места, но пък са важни за безработните. В държавите с по-щедри обезщетения за безработица, неблагоприятните последици от загубата на работа за благополучието на безработните, са значително по-малки. Различните осигурителни системи и мерки обаче, оказват малко влияние върху негативните последици от несигурното работното място.

Изводът от това изследване е, че политиките, които искат да облекчат неблагоприятните ефекти от безработицата, е добре да помислят за осигуряване на по-щедри обезщетения за загубилите работата си - например чрез увеличаване процента от предишния доход, който се изплаща като обезщетение, а също и чрез удължаване периода на изплащане на обезщетения или пък чрез повишаване нивата на заетост.

Voßemer, J., Gebel, M., Täht, K., Unt, M., Högberg, B., and Strandh, M. (2017) 'The effects of unemployment and insecure jobs on well-being and health: The moderating role of labor market policies', *Social Indicators Research*

Изследването, за което се съобщава в публикувания документ, е финансирано по програмата за научни изследвания и иновации Хоризонт 2020, съгласно договор за безвъзмездно финансиране №649496.

РЕСУРСИ НА ESS: ДАННИ, ОБУЧЕНИЕ, ПУБЛИКАЦИИ

ESS представлява мащабна научноизследователска инфраструктура със свободно достъпни данни, които захранват политическия и обществен дебат по широк кръг актуални социални, морални и политически проблеми, пред които е изправена Европа. Научете повече за това, как да се присъедините към още 130 000 души, които ползват безплатно нашите надеждни научни данни.

От стартирането на Вълна 1 през 2002/03 г., Европейското социално изследване (ESS) е провело 381 351 индивидуални интервюта. Цялата документация и динамичен ред от данни, събирани впоследствие до Вълна 8 (2016/17 г.) включително, е достъпна за изтегляне или за директна работа в интернет (europeansocialsurvey.org).

През 2013 г. ESS стана Европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC), което означава, че всички участващи държави допринасят за формирането на бюджета на проекта. Във Вълна 8 са взели участие 23 страни, 17 от които членуват в ERIC.

Изтегляне на данни от ESS

ESS данни могат да се изтеглят по няколко различни начина. Те са достъпни за сваляне вълна по вълна във формат SAS, SPSS и STATA. Регистрираните потребители могат да изтеглят и групи данни от избрани вълни и държави, а също и отделни променливи във формат SPSS, STATA или CSV чрез нашия специален продукт за кумулативни данни - Cumulative Data Wizard.

Онлайн анализи

Инструментът за онлайн анализ на ESS – NESSTAR – е създаден от Норвежкия център за научноизследователски данни NSD. Този инструмент дава възможност да се правят по-елементарни анализи на нашите данни, без да се налага напускане на уеб-браузъра. В него са включени всички данни, събрани от ESS от 2002/03 г. досега (nesstar.com).

Инструмент за електронна обучение

ESS инструментът за електронно обучение EduNet предоставя практически примери и съдържа упражнения, които помагат на потребителите да се

ориентират и да преминават през един цялостен научноизследователския процес - от дефинирането на даден теоретичен проблем до интерпретацията на статистическите резултати.

Благополучието има значение

Въз основа на данни от вълни 1-6, екип от учени изготви доклад за благополучието, изследвано чрез ESS. Докладът – *Измерване и представяне на данни за благополучието на европейците* – вече разширен и е достъпен чрез нов уебсайт (esswellbeingmatters.org).

Изучаваме обществените нагласи, информираме политиците

Тази брошура е третата от поредицата наши издания, в която са събрани основни изводи от академични изследвания, базирани на наши данни. В първият брой са представени резюмета от анализи върху резултати от вълни 1-3, а в брой 2 - от вълни 1-5. Вторият брой е преведен и от национални екипи в Босна, Латвия и Люксембург.

Основни резултати от ESS

На базата на данни от теми в ротационните модули, досега сме издали девет публикации в нашата серия *Основни резултати* от ESS. Всички те могат да бъдат разгледани и изтеглени от уебсайта на ESS:

1. **Доверие в правосъдието** (налични са и версии на хърватски език)
2. **Нагласи относно европейската социално-осигурителна система** (налични са и версии на хърватски, кипърски, гръцки и украински език)
3. **Икономическа криза, качество на труд и социална интеграция** (налични са и версии на сръбски език)

4. **Европейците за демокрацията: разбираня и оценки** (налични са и версии на албански, български, италиански, литовски и словашки език)
5. **Лично и социално благополучие на европейците** (налични са и версии на албански, френски, литовски, руски, словашки и словенски езици)
6. **Социални неравенства в здравеопазването и техните детерминанти** (налични са и версии на датски, френски, немски, ирландски галски, италиански, литовски, румънски, словенски и испански езици)
7. **Нагласи към имиграцията и нейните корени** (налични са и версии на грузински, немски, иврит, литовски, норвежки, словенски и испански езици)
8. **Минало, настояще и бъдеще на европейските нагласи към социалната държава** (налични са и версии на немски, български и испански езици)
9. **Нагласи на европейците към климатичните промени и енергетиката** (налични са и версии на немски, словашки и испански езици)

Други публикации

Още две публикации са изготвени от членове на проекта Обществени нагласи спрямо социалната държава, климатични промени и енергетиката в ЕС и Русия (PAWCER):

1. **Руски срещу европейски нагласи към социалната държава**
2. **Обществени разбираня относно климатичните промени и енергетиката в Европа и Русия**

ОНЛАЙН БЪДЕЩЕ ЗА ИЗСЛЕДВАНИЯТА?

Панелът за транснационални онлайн изследвания /CROss-National Online Survey Panel/ (CRONOS) е първият в света транснационален уеб панел с хармонизирани входни данни и вероятностен подбор на респондентите

ESS играе водеща роля в разработването на Панела за транснационални онлайн изследвания /CROss-National Online Survey/ (CRONOS). Това е първи опит да се създаде подобен транснационален онлайн продукт чрез цялостен хармонизиран подход – от набирането на респондентите до обработката на данните.

Като част от проекта „Синергии за европейските научноизследователски инфраструктури в социалните науки“ / „Synergies for Europe’s Research Infrastructures in the Social Sciences“/ (SERISS), CRONOS се явява пилотно проучване за оценка на ефективността на панелното набиране на респонденти на базата на съществуващо транснационално изследване, с оглед на разходи, представителност на извадката, участие и отказ от участие, качество на данните.

Въпреки че в близко бъдеще не се предвижда замяна на прякото индивидуалното интервюиране с онлайн методи на регистрация, един проследяващ онлайн панел би осигурил бързо, гъвкаво, икономично и редовно събиране на данни от едни и същи респонденти във времето.

CRONOS е разработено и проведено едновременно с Вълна 8 през 2016/17 г. След приключване на индивидуалните интервюта, респонденти от Естония, Великобритания и Словения бяха поканени да участват в едно кратко въвеждащо проучване и в още шест 20-минутни изследвания в рамките на 14 месеца.

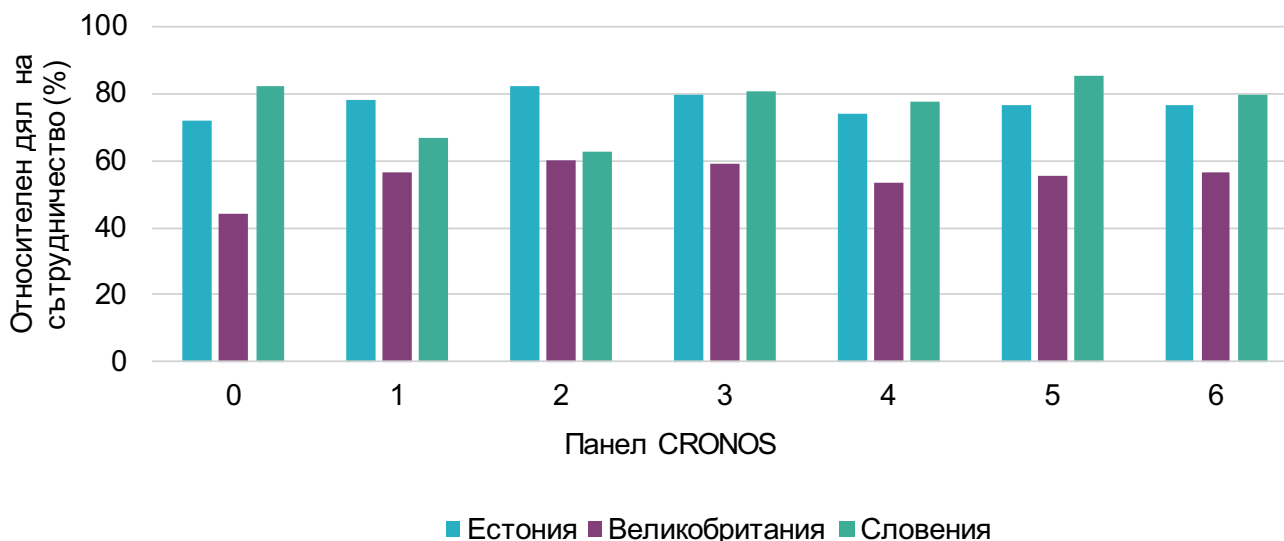
Панелът CRONOS се управлява централно с подкрепа от националните екипи, които превеждат и адаптират основните документи, изпращат

съобщения по пощата и чрез SMS, извършват експерименти и поддържат телефонна линия за оказване на съдействие. Националните екипи работят съвместно с Централния ESS екип и по разработване на стратегиите за набиране на респонденти и осъществяване на експерименти.

Събирането на данни се извърши между декември 2016 г. и февруари 2018 г. Бяха задавани над 100 въпроса по редица теми, често заимствани от високо-стандартни транснационални изследвания (ESS, Европейско изследване на ценностите, Програмата за поколенията и пола, Международната програма за социални изследвания, Европейското изследване за качество на живота).

На графиката по-долу са показани относителните дялове на сътрудничество във всичките седем проведени досега изследвания (като 0 е входното изследване). Събрани данни могат да бъдат свалени от уебсайта на ESS. Намерението е панелът да бъде продължен и през 2020 г.

Относителен дял на сътрудничество в панела за Транснационално онлайн изследване (CRONOS) (2016-2018)

При разработване на нови политики, правителствата в миналото често не бяха наясно с предпочитанията и нуждите на техните граждани. Сега европейските държави разполагат с надежден източник за справяне с това незнание.

Професор Сър Роджър Джоуел
Съосновател на ESS

НАУЧЕТЕ ПОВЕЧЕ ЗА ESS

Европейското социално изследване представлява Европейската научноизследователска инфраструктура (ESS ERIC), която осигурява транснационални данни за обществените нагласи, убеждения и поведение.

Ако имате въпроси за Европейското социално изследване или искате да научите повече за него, моля свържете се с екипа на ESS в Университета City в Лондон:

+44 (0)20 7040 4907

ess@city.ac.uk

europeansocialsurvey.org

esswellbeingmatters.org facebook.com/EuropeanSocialSurvey

linkedin.com/company/european-social-survey

twitter.com/ESS_Survey

Настоящата публикация е финансирана по програмата за научни изследвания и иновации Хоризонт 2020, съгласно договор за безвъзмездно финансиране №676166.
Превод от английски език: Георги Исаев